

Aleg. 158.

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego w sprawie petycyi Zarządu Kółek rolniczych o przyznanie subwencyi z funduszków krajowych w kwocie 4.000 zł.

Wysoki Sejmie!

Według sprawozdań i wykazów dołączonych do powyższej petycyi, przybyło w ciągu r. 1886 50 Kółek rolniczych i 2.337 członków, tak iż obecnie istnieje w całym kraju 360 Kółek liczących 12.537 członków.

Z dawniej zawiązanych upadło 20, nie rozwija się należycie 47.

Niemal we wszystkich Kółkach zaprowadzono czytelnie, które prenumerują 753 egzemplarzy różnych czasopism treści przeważnie rolniczej i posiadają 15.522 książek własnych.

Sklepików było z końcem ostatniego roku 136, a średni obrót kasowy w tych sklepikach wynosił 3.000 zł. Najniższy był 600 zł., najwyższy 18.000 zł. W Jaśle założono Skład hurtowny dla Kółek rolniczych. W pierwszym półroczu 1886 sprzedano towarów za 28.100 zł.

Powyższe cyfry świadczą wymownie, że z wyjątkiem nieznacznej liczby Kółek, które npadły w skutek niepomyślnych wpływów i stosunków, w ogóle rozwój tych Kółek jest zupełnie zadawalniający. Jestto owocem usilnych zabiegów, gorliwej i racjonalnie prowadzonej akcyi Zarządu, a nie mniej dowodem żywotności i użyteczności myśli podjętej przez Towarzystwo Kółek rolniczych.

Czynność Zarządu zwróconą była głównie w dwóch kierunkach:

- 1) Przeprowadzanie lustracyi gospodarstw włościańskich w połączeniu z nauką gospodarstwa;
- 2) Pośredniczenie przy sprowadzaniu narzędzi rolniczych, nasienia lnu i nasion rozmaitych roślin pastewnych.

Lustracye przeprowadzono w roku 1886 w 101 gminach kosztem 1095 zł. 83 ct. udzielonych przez c. k. Ministerstwo rolnictwa za pośrednictwem Komitetu c. k. galic. Tow. gospodarskiego. Lustracye te wywierają zbawienny wpływ na wszystkie zagrody włościańskie gmin, w których się odbywają. Działalność jest tu o wiele szybszą, a równie skuteczną jak działalność szkół rolniczych, gdyż rada bywa udzielaną na miejscu, zastósowuje się do warunków miejscowych i usuwa wadliwości w sposobie gospodarowania, które zwykle całej gminie są wspólne. Pole do działania jest

bardzo rozległe, a praca niezmiernie wdzięczna. Bardzo dodatnio mogłyby wpływać te lustracje na sposób zagospodarowania znacznych bardzo obszarów, będących wspólną własnością gmin, dotychczas bardzo nie odpowiednio użytkowanych lub zupełnie odłogiem leżących.

Słusznie też przywiązuje Zarząd Kółek rolniczych tak wielką wagę do tych lustracji i słusznie upomina się u c. k. Rządu tak Wysoki Sejm jak i Wydział krajowy i Komitet Tow. gospodarskiego od lat kilku o udzielenie znaczniejszych subwencji na koszta tych przeglądów i pouczeń.

Jakkolwiek rezultat tych zabiegów nie odpowiada dotychczas oczekiwaniom, Komisya gospodarstwa krajowego wyraża przekonanie, że stan zagospodarowania 7,427,018 morgów ziemi, będących w posiadaniu włościan, zanadto wielkie ma znaczenie dla siły podatkowej kraju i państwa, aby można przypuszczać, iż zabiegi czynione w kraju dla podtrzymywania tej widocznie upadającej siły podatkowej nie znajdą i nadal odpowiedniego poparcia u c. k. Rządu.

Stale, choć zbyt powolne zwiększanie się kwoty udzielanej za pośrednictwem Komitetu galic. Towarzystwa gospodarskiego przez Ministerstwo rolnictwa na koszta lustracji gospodarstw włościańskich: w 1884. roku 665 zł. 14 ct., w 1885. r. 710 zł. 46 ct., w 1886. r. 1095 zł. 83 ct. utwierdza w przekonaniu, że pomoc państwowa wymierzona będzie odpowiednio do ważności sprawy i do kwot złożonych na ten cel w innych prowincjach.

Mianowanie stałych lustratorów byłoby pożądanem dla prowadzenia tych przeglądów i pouczeń według jednolitego planu i bez przerwy. Z drugiej strony taki stały lustrator mógłby zaledwo po kilku latach pracy i doświadczeń zapoznać się z każdym zakątkiem kraju tak dokładnie, aby do własności każdej okolicy i do miejscowych warunków potrafił zastosować swą naukę i udzielił odpowiedniej rady. Z tego względu przeprowadzanie lustracji przez nauczycieli szkół rolniczych, przez wykształconych, praktycznych agronomów, znajdujących w najmniejszych szczegółach stosunki gospodarze okolicy, w której zamieszkują, przedstawia znaczne korzyści i chociażby się dało pozyskać stałych lustratorów, nie należałoby przynajmniej na razie wyrzekać się pomocy osób chętnych, którym na rozwoju gospodarstw włościańskich zależy.

Na utrzymanie jednego stałego lustratora żąda Zarząd Kółek rolniczych subwencji 2.000 zł.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21 grudnia 1885, użył Zarząd Towarzystwa Kółek rolniczych 1.000 zł. otrzymanej subwencji na udzielenie 88 Kółkom rolniczym opustów 10—30% z ceny kupna narzędzi rolniczych i nasion roślin pastewnych.

Za pośrednictwem Zarządu Kółek rolniczych sprowadzono nasion i narzędzi rolniczych :

	w roku 1883	za sumę	1.341 zł. 94 ct.
	" 1884	"	1.965 " 56 "
	" 1885	"	5.308 " 17 "
	" 1886	"	9.525 " 96 "

Zarząd Towarzystw Kółek rolniczych pragnie, żeby subwencya na rok 1887 z 1.000 zł., które Wysoki Sejm na rok 1886 udzielił raczył, została podwyższoną do 2.000 zł.

Udzielanie opustów przy zakupie narzędzi rolniczych i nasion roślin pastewnych służyć ma jako zachęta dla włościan, ażeby do Kółek rolniczych przystępowali i ułatwiać zawiązywanie tych Kółek. W żadnym wypadku nie należałoby te dla zachęty udzielane premije zamieniać na stałe datki dla wszystkich członków Kółek rolniczych i obciążać stale fundusz krajowy na ich korzyść, gdyż w miarę zwiększania się liczby członków musiałby się zwiększać ciężar dla kraju.

Przy tem potrzeba udzielania stałych premij musiałaby nasuwać pewne wątpliwości co do żywotności tych Kółek.

Zważywszy, iż Zarząd Kółek rolniczych w swej petycyi z 30 grudnia 1886 wyraża nadzieję, że powiedzie się uzyskać od c. k. Ministerstwa rolnictwa subwencję 2.000 zł. na utrzymanie jednego stałego lustratora, że prawdopodobnie i Komitet c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego poczyni starania o uzyskanie znaczniejszej na ten cel subwencji, —

zważywszy, że przy zakładaniu nowych Kółek rolniczych trzeba dobrze rozważać, czy mają warunki istnienia i do zakładania przystępować tylko tam, gdzie odpowiednia opieka będzie zapewniona, a Komisya gospodarstwa krajowego żywi nadzieję, że Zarząd główny Kółek rolniczych w żadnym wypadku nie odstąpi od tej zasady,

zważywszy wreszcie, że w roku 1886 powstało tylko 60 nowych Kółek rolniczych, a w roku 1887 raczej mniej niż więcej powiedziej się zorganizować, Komisya gospodarstwa krajowego wnosi :

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

Towarzystwu Kółek rolniczych wyznacza się na rok 1887 subwencyę z funduszków krajowych w kwocie 1.500 zł. do dyspozycyi Zarządu głównego.

Lwów dnia 12. stycznia 1887.

Przewodniczący

Stanisław Polanowski.

Sprawozdawca.

J. Gnoiński.

